

Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя

Тернопільська міська рада

Корпорація «Науковий парк «Інноваційно-
інвестиційний кластер Тернопілля»

«Страхова компанія «ТАС»

Вроцлавський економічний університет
Університет «Опольська Політехніка»
Університет прикладних наук в Нисі

Індо-Європейська освітня фундація
(Республіка Польща)

Університет Дунареа де Йос м. Галац
(Румунія)

Ternopil Ivan Puluji National Technical
University

Ternopil City Council

Corporation «Science Park «Innovation-
Investment Cluster of the Ternopil Region»

Insurance company «TAS»

Wroclaw University of Economics
Opole University of Technology
University of Applied Sciences in Nysa

Indo-European Education Foundation
(the Republic of Poland)

University Dunarea de Jos of Galati
(Romania)

МАТЕРІАЛИ

*XI Міжнародної науково-практичної конференції
«ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗМІЦЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ
ПОЗИЦІЙ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У
ГЛОБАЛЬНОМУ, РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА ЛОКАЛЬНОМУ ВИМІРАХ»*

*Proceedings of the 11th International Scientific-Practical Conference
“FORMATION OF THE MECHANISM OF NATIONAL ECONOMIC SYSTEMS
COMPETITIVE POSITIONS STRENGTHENING IN
GLOBAL, REGIONAL AND LOCAL DIMENSIONS”*

УДК 330:336:338
ББК 65

Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 03 листопада 2023 р. / за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2023. 169 с.

ISBN 978-617-7875-68-9

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

Голова – Марушак П.О., проректор з наукової роботи ТНТУ, д.т.н., професор

Співголова – Ціх Г.В., декан факультету економіки та менеджменту ТНТУ, к.е.н., доцент

Співголова – Панухник О.В., завідувач кафедри економіки та фінансів ТНТУ, д.е.н., професор

Члени:

Дейнека Ю.П. – начальник управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради (м. Тернопіль, Україна)

Демкура Т.В. – віце-президент з питань регіонального розвитку Міжнародної торгової палати ICC Ukraine (м. Тернопіль, Україна)

Колос О.С. – директор ТОВ «Торговий дім «Інтеграл» (м. Тернопіль, Україна)

Тимошик М.М. – директор ТОВ «Маркетингові технології ПБС» (м. Тернопіль, Україна)

Химич Г.П. – директор Корпорації «Науковий парк «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля» (м. Тернопіль, Україна)

Яцишин Н.З. – директор Тернопільського представництва Страхова компанія «ТАС-life» (м. Тернопіль, Україна)

Зелінська Анетта – професор, кафедра перспективних досліджень менеджменту, Вроцлавський економічний університет, Dr.Hab (м. Вроцлав, Республіка Польща)

Клеменс Бригіда – доцент кафедри регіональної політики та ринку праці, голова педагогічної ради з економіки Університету «Опольська Політехніка», Ph.D (м. Ополе, Республіка Польща)

Опалка Анна – керівник відділу з міжнародних зв'язків Університету прикладних наук в Нисі, PhD (м. Ниса, Республіка Польща)

Вілімовська Зоф'я – директор інституту фінансів Університету прикладних наук в Нисі, Dr.Hab. (м. Ниса, Республіка Польща)

Рокіта-Поскарт Діана – професор кафедри регіональної політики та ринку праці Університету «Опольська Політехніка», Ph.D (м. Ополе, Республіка Польща)

Кумар Прадіп – голова Індо-Європейської освітньої фундації, PhD (м. Варшава, Республіка Польща)

Зека Єкатеріна Даніела – виконавчий директор Документаційного центру управління маркетингу в промисловості та сільському господарстві, Університет Дунареа де Йос м. Галац, PhD (м. Галац, Румунія)

Флоріна Оана Вірланута – професор, факультет економіки і бізнес-адміністрування, Університет Дунареа де Йос, PhD (м. Галац, Румунія)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова – Панухник О.В., завідувачка кафедри економіки та фінансів ТНТУ, д.е.н., професор

Члени:

науково-педагогічні працівники кафедри економіки та фінансів ТНТУ:

Артеменко Л.Б., Винник Т.М., Зарічна Н.З., Крамар І.Ю., Крупка А.Я., Мариненко Н.Ю., Левицький В.О., Письменний В.В., Радинський С.В., Тимошик Н.С.

Науковий секретар

Маркович І.Б. – доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ, к.е.н., доцент

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету економіки та менеджменту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, протокол № 3 від 19 жовтня 2023 р.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори.

ISBN 978-617-7875-68-9

© ФОП Паляниця В.А., 2023

об'єднує всю актуальну та необхідну інформацію для розвитку та підтримки експортерів: аналіз ринків світу, огляди індустрій, торговельні місії та міжнародні виставки, інструменти для пошуку партнерів тощо, онлайн виставки та події для підприємців, довідник, самотестування та національну онлайн школу для підприємців [6].

Таким чином, попри незначний час впровадження цифрових продуктів для населення та бізнесу, Україна є однією з передових країн в даній галузі. Висока кваліфікація кадрів сприяє лідерським позиціям, які займає Україна, що позитивним чином впливає на конкурентоспроможність країни на світовому ринку, зацікавленість інвесторів та поглиблення співпраці з іншими країнами світу у різних галузях.

Перелік використаної літератури:

1. Офіційний сайт Дія. URL: <https://diia.gov.ua>
2. Diia Summit 2.0: які революційні послуги тепер доступні українцям у Дії. URL: <https://diia.gov.ua/news/diia-summit-20-yaki-revolucijni-poslugi-teper-dostupni-ukrayincyam-u-diji>
3. Естонія представила аналог «Дії», створений з допомогою Мінцифри України. США хочуть поширити досвід. URL: <https://babel.ua/news/89521-estoniya-predstavila-analog-diji-stvoreniy-za-dopomogoyu-mincifri-ukrajini-ssha-hochut-poshiriti-cey-dosvid>
4. Diia.pl (Дія PL) – польський аналог українського додатку Дія. URL: <https://www.dniprotoday.com/article-311/Svit-Diiapl-Dia-pl-polskij-analog-ukrainskogo-dodatku-Dia>
5. Мінцифри: Уже п'ять країн хочуть використати «Дію» для створення власних застосунків. URL: <https://babel.ua/news/90181-mincifra-uzhe-p-yat-krajin-hochut-vikoristati-diyu-dlya-stvorenniya-vlasnih-dodatki>
6. Дія. Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/>

УДК 378.147:336.14

Письменний Віталій

доктор економічних наук, доцент
професор кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Vitalii Pysmennyi

Doctor of Sciences (Economics), Docent
Professor of the Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

ВИКОРИСТАННЯ ГЕЙМІФІКАЦІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»

USE OF GAMIFICATION DURING STUDYING THE DISCIPLINE «BUDGET SYSTEM»

Сучасна університетська освіта постійно розвивається і вдосконалюється в напрямку новаторських педагогічних методів, які спрямовані на підвищення ефективності навчання й активізацію студентів у навчальному процесі. Одним з таких методів є гейміфікація, яка полягає у використанні ігрових елементів і механік у навчальному процесі з метою створення практико орієнтованого досвіду для студентів. Вона дозволяє ефективно перетворити вивчення навчального матеріалу у цікавий і привабливий процес, в якому студенти мають можливість взяти активну участь. Гейміфікація є важливим інструментом для університетів, які прагнуть підвищити мотивацію студентів і покращити результати їхнього навчання.

За останні роки гейміфікація набула значної популярності та знайшла своє відображення в широкому спектрі навчальних дисциплін. Вона часто використовується при вивченні програмування й інших технічних дисциплін, в навчанні проєктного менеджменту, маркетингу, лідерства і стратегічного планування, для дослідження поведінки та мотивації людей у дисциплінах психологічного спрямування, при вивченні мов, літератури, історії та інших гуманітарних дисциплін, з метою стимулювання творчості й розвитку мистецьких

навичок. При вивченні фінансових дисциплін гейміфікація допомагає студентам не тільки отримати теоретичні знання, а й розвивати навички прийняття фінансових рішень у віртуальних або симульованих фінансових середовищах.

Дисципліна «Бюджетна система» є важливою складовою сучасної економічної освіти, але водночас може бути складною для засвоєння знань і навичок студентами. Розуміння особливостей виконання різних етапів бюджетного процесу, використання фінансових інструментів й прийняття рішень щодо управління грошовими потоками вимагає від студентів великої уваги та терпіння при вивченні матеріалу. У цьому контексті використання гейміфікації може стати дієвим інструментом для їх залучення до більш активного навчання та набуття відповідних компетентностей. З цією метою професором кафедри економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя Віталієм Письменним розроблено, а студентами апробовано настільну гру «Платники та казнокради».

Настільна гра «Платники та казнокради» розкриває важливі аспекти бюджетного процесу на етапі його виконання. Її концепція заснована на реалістичних сценаріях сплати податків і злочинності у сфері витрачання бюджетних коштів й дає змогу допомогти гравцям зрозуміти, як функціонує бюджетна система та впливає на життя суспільства. Вона також може сприяти формуванню уявлення про важливість дотримання бюджетного законодавства і податкової дисципліни. Гра корисна не тільки в контексті підвищення обізнаності в процесі формування та використання коштів бюджету, розуміння ролі податків у забезпеченні суспільних благ, вона дає змогу розвивати навички співпраці, стратегічного мислення й аналізу ситуацій.

На підготовчому етапі до гри її учасникам пояснюються правила та визначається, який обсяг бюджету й ігрові елементи будуть використовуватися. Далі – обговорюються основні поняття, що стосуються вивчення дисципліни «Бюджетна система», як-от бюджет, доходи, податкові надходження, видатки, розпорядники бюджетних коштів, бюджетні правопорушення тощо. Це допомагає студентам краще зорієнтуватися під час інтерактивного процесу гри. Поділ гравців на команди здійснюється за їхнім вибором ролі – платник податків або казнокрад. При цьому рекомендовані комбінації гравців дозволяють створити баланс між двома ролями з тим, аби ігровий процес був захопливим, а студенти могли вибудовувати стратегію, конкурувати між собою або співпрацювати з іншими.

У ході гри кидається кубик й число, яке на ньому випало, необхідно помножити на мільйон. Воно буде сумою податку або сумою крадіжки з бюджету. Платник податків ставить цю суму на одне з місць, яке хоче профінансувати (наприклад, університет, притулок для тварин, кінотеатр тощо), а казнокрад – забирає з місця, яке вже профінансоване. Якщо грошей на місці, яке профінансоване, недостатньо, то казнокрад забирає тільки ті, що є. Він складає гроші у себе й, у разі достатньої суми та вільного місця на ігровому полі, ставить їх там, а також картку «Вкрадено з бюджету». Платники податків можуть ставити гроші на будь-яких місцях на ігровому полі та, якщо назбиралася уся сума для фінансування, – картку «Заплачено платниками податків».

Рис. 1. Основне та додаткове ігрові поля настільної гри «Платники та казнокради»

Загальний обсяг бюджету становить 300 мільйонів (без приналежності до тієї чи іншої валюти). Якщо більша частина бюджету використана на певні цілі, то перемагають платники

податків, якщо вкрадена – казнокрад. У фіналі гри по одному гравцю з платників податків і казнокрадів кидають кубик й по черзі ходять по додатковому ігровому полі. Зелені комірки стосуються дій платника податків (наприклад, державна податкова служба наклала штраф за невчасну та не в повному обсязі сплату податків), сірі – казнокрада (наприклад, національна поліція виявила злочин). Суму, зазначену в комірці, потрібно відняти від загальної суми грошей у платника податків або казнокрада. У кінці гри гроші підсумовуються і визначається переможець.

Таким чином, настільна гра «Платники та казнокради» – це інноваційний і цікавий метод навчання, який допомагає розкрити принципи функціонування бюджетної системи та необхідність відповідального використання грошей в суспільстві. З одного боку, її використання під час вивчення дисципліни «Бюджетна система» дає можливість активно взаємодіяти, використовувати стратегічне мислення та співпрацю з іншими, допомагає зрозуміти різні аспекти виконання бюджету, а з іншого – дозволяє на практиці усвідомити, як функціонує бюджет, які суми виділяються на різні цілі, яким чином незаконно зловживається службовим становищем для власного збагачення, що означає відповідальність за вчасну та в повному обсязі сплату податків.

Насамкінець зазначимо, що гейміфікація не є універсальним рішенням при вивченні тієї чи іншої дисципліни, але її успішність полягає в тому, як вона адаптується до конкретного контексту навчання. Для досягнення найкращих результатів кожен гейміфікований курс повинен бути ретельно спроектованим з урахуванням освітніх цілей і завдань. Саме ці цілі визначають, які ігрові механіки, нагороди та завдання включати. Також важливо пам'ятати про різноманітність стилів навчання студентів. Деякі можуть найкраще вивчати матеріал, беручи участь у групових завданнях, у той час, як інші можуть бути більш схильні до самостійної роботи. Гейміфікований курс повинен надавати можливість різним студентам обирати способи навчання, які найкраще відповідають їхнім потребам.

УДК 332

Стельмашук Юлія
студентка групи ПФ-31
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна
Науковий керівник: Радинський Сергій
кандидат економічних наук
доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Yulia Stelmashchuk
Student of PF-31 group
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine
Scientific supervisor: Sergii Radynskiy
PhD (Economics)
Associate Professor of the Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ GOVERNMENT SUPPORT OF BUSINESS IN THE CONDITIONS OF WAR

Повномасштабне вторгнення РФ на територію України дуже великою мірою відобразилось та досі відображається на економічній ситуації країни. З початку війни багато учасників малого та середнього бізнесу були змушені припинити свою діяльність та закрити свої справи з огляду на постійні обстріли, відключення електроенергії, зміни в ланцюгу